

Plaatsingslijst van het archief van H.W. van der Vaart Smit

Levensjaren 1888-1985

Jaren van het archief ca 1907-ca 1982

Samengesteld door Els Sneep

Historisch Documentatiecentrum voor het
Nederlands Protestantisme (1800-heden)
Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 464
Februari 2011

Inleiding

Het archief van Dr. Hendrik Willem van der Vaart Smit is in oktober 1989 aan het HDC geschonken door J. Ridderbos.

Hendrik Willem van der Vaart Smit wordt als Hendrik Willem Smit op 20 januari 1888 geboren te Zoeterwoude. Zijn naam wordt in november 1917, bij Koninklijk Besluit, gewijzigd in Van der Vaart Smit.

Hij begint zijn loopbaan als onderwijzer en studeert later theologie in Amsterdam, Heidelberg en Leiden. In 1911 wordt hij reserve-legerprediker in het Duitse leger. In 1913 wordt hij kandidaat en op 1 juni 1917 promoveert hij cum laude. Zijn proefschrift is getiteld *De natuurphilosophie en het theïsme*. Hij is achtereenvolgens predikant in 's-Graveland (23 december 1917), Zuid-Beijerland (30 september 1923), Zwijndrecht Groote Lindt (22 december 1929).

Ten tijde van deze laatste gemeente vraagt hij ontheffing uit het ambt van predikant. Dat krijgt hij op 16 augustus 1936. In *De Standaard* van 18 augustus 1936 wordt hierover het volgende gezegd:

De vertrekkende predikant motiveerde zijn aanvraag voor eervol ontslag met name op grond van het feit, dat de financiële toestand der gemeente door verschillende oorzaken een uitersten noodstand heeft bereikt, zoodat hij na lang en ernstig overleg meende hiervoor zoo mogelijk te moeten wijken, te meer nu in den arbeid van het Nederlands Christelijk Persbureau die mogelijkheid aanwezig was en daarin een dienst in het koninkrijk Gods, waarvoor hij zich geroepen mocht achten, op zijn weg gekomen was.

G. van Roon echter, in zijn boek *Protestants Nederland en Duitsland 1933-1941*, noemt deze reden niet, maar vermeldt slechts:

Directeur van het bureau was de gereformeerde predikant H.W. van der Vaart Smit, die aanvankelijk zijn perswerk combineerde met het predikantschap van een kleine gemeente. Vanaf 1936 wijdde hij zich uitsluitend aan het werk voor het persbureau, dat hij tot een organisatie met allerlei faciliteiten uitbouwde.

(Van Roon, pagina 121)

Op 1 mei 1930 is dit Nederlands Christelijk Persbureau (NCP) opgericht. Van der Vaart Smit wordt secretaris-directeur. In het NCP zijn vrijzinnigen, ethische en kerkelijk gereformeerden vertegenwoordigd, een voor die tijd ongewone combinatie.

Van der Vaart Smit is tevens hoofdredacteur van *Evangelie en Volk*, een uitgave van de 'Orde van getuigen van Christus'. Hij is sterk op Duitsland georiënteerd. Dit komt onder andere tot uiting in zijn werk voor de NCP en *Evangelie en Volk*, waarmee hij probeert de kerken tot een positievere houding ten opzicht van Duitsland en het Nationaal-Socialisme te brengen. In zijn functie

als NCP-directeur heeft hij veel contact met het Christelijk Persbureau in Berlijn. In deze Duits-protestantse kring overheerst een positieve kijk op het Hitlerbewind. Ook als het persbureau in Berlijn onder een staatscommissaris komt te staan, blijft er contact en uitwisseling van informatie bestaan. Van der Vaart Smit wil dan ook bemiddelen in de Duitse Kerkstrijd, maar dit wordt van Duitse zijde nauwelijks op prijs gesteld.

Hij wordt geheim lid van de NSB en onderhoudt persoonlijk contact met Mussert. Door deze pro-Duitse houding van Van der Vaart Smit wordt de samenwerking binnen de NCP bemoeilijkt, maar pas eind 1939 stappen de meeste bestuursleden op.

In het najaar van 1940 treedt Van der Vaart Smit uit de Gereformeerde Kerken. H.H. Kuyper had op de synode voorgesteld om het synodebesluit aangaande de onverenigbaarheid van het NSB-lidmaatschap en het kerklidmaatschap terug te draaien. Dit gebeurt niet en het is voor Van der Vaart Smit aanleiding de kerk de rug toe te keren.

Van 1940-1942 verbindt hij zich aan het ANP, ook omdat het NCP tot 1941 gesloten wordt.

Op 4 mei 1945 wordt hij gearresteerd en gedetineerd in verschillende kampen (onder andere Westerbork en Vught). Uiteindelijk komt hij terecht in de Scheveningse strafgevangenis. Hij wordt op 2 maart 1950, door het Bijzonder Gerechtshof te Den Haag, veroordeeld tot 12 jaar gevangenisstraf. In 1954 wordt hij, na 9 jaar gevangenschap, vrijgelaten.

Na de oorlog is Van der Vaart Smit bezig geweest met zelfrehabilitatie en het relativeren van de houding, tijdens de Tweede Wereldoorlog, van anderen ('¼ ook de 'goeien' zijn niet zo braaf en de 'slechten' hebben niet zoveel slechts gedaan). Hij procedeert tegen prof. dr. L. de Jong en ds. J.J. Buskes.

Hij beheert de uitgeverij 'De Pauw' in Amsterdam en overlijdt op 9 april 1985.

Van der Vaart Smit heeft verscheidene publicaties op zijn naam staan waaronder

Geest en Vorm (Amsterdam, 1922),

Groote Denkers (Baarn, 1925),

De Duitse Kerkstrijd (Baarn, 1925),

Kamptoestanden 1944/'45-'48: rapport (Haarlem, 1949),

Rechtvaardiging (Amsterdam, 1963),

Geboren te Betlehem: Kerstmis, zoals het werkelijk was (Roermond, 1964),

De Oorlogsgeschiedenis (Amsterdam, 1976) onder het pseudoniem F. de Walle)

Wetenschappelijke kritiek op het geschiedwerk van prof. dr. L. de Jong: Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog (Amsterdam, 1975-1981) (2 delen).

Hij publiceert ook onder de schuilnaam Dr. W. van Zoeterwoude.¹

¹ *De Standaard*, dinsdag 18 augustus 1936 en G. van Roon: *Protestants Nederland en Duitsland 1933-1941*, Utrecht (etc.), z.j. (Aula Paperback 24).

Plaatsingslijst

DOOS 1

Opleiding en promotie

- 1 H.W. Smit: *De Natuurphilosophie en het Theïsme* (Goes, 1917) (Dissertatie).

Publicaties op het gebied van de theologie

- 2 C. Veltenaar: *Bijbelcritiek* (Zutphen, zj).
H.W. Smit: *Dat God bestaat* (Kampen, 1918).
—, Iets over de waarde der filosofie voor de theologie. In: *Nieuwe Theologische Studiën* 2 (1919). 201-208.
—, Iets over de metaphysica der moderne theologie in Nederland. In: *Gereformeerd Theologisch Tijdschrift* 20 (1919-1920) 2-4. 59-70 en 90-114
H.W. van der Vaart Smit, Nawoord op mijn artikelen over het modernisme. In: *Gereformeerd Theologisch Tijdschrift* 20 (1919-1920) 1, 1-25.
—, Professor Visscher's Rectorale Rede. In: *GTT* 21 (1920) 83-91.
—, Nog eens: Professor Visscher's Rectorale Oratie. In: *GTT* 21 (1920-1921) 8, 257-266.
—, *De Evolutietheorie* (Zutphen, 1921).
- 3 H.W. van der Vaart Smit, *Geest en Vorm, Getuigenis en Verweer* (Utrecht, 1922).
—, 'Vorm en Geest'. In: *De Reformatie* 2 (1922) 16-20.
—, Reactie op artikel van Hepp en opzegging van medewerking aan *De Reformatie*. In *De Reformatie* (1922).
—, 'Enkele opmerkingen over prof. Kohnstamms 'personalisme''. In *GThT* 24 (1923)1, 1-8.
—, *Historie en exegese*. Aalten, zj
—, 'Handhaving der kritiek'. In *GTT* 27(1926-1927)5.
—, *Eenige opmerkingen over de leer der organische inspiratie*. In *GTT* 27(1926-1927)10.
—, 'De Scheppingsweek'. In *GTT* 28(1927)5.
—, 'Cacatum non est pictum'. In *GTT* 29(1928)3.
V. Hepp, 'Geen accentverlegging, maar harmonie'. In: *De Reformatie* 2 (1922) 21-25.
N.D. van Leeuwen, 'Contra'. In *GTT* (1926).
N.D. van Leeuwen, 'Iterum contra'. In *GTT* (1926).
H.A. Bakker, *Non Tali auxilio (een woord van verweer)*. zp, zj
—, 'Een laatste woord'. In *GTT* 29(1928-1929)6.

Aanvulling januari 2011

Bijbelsch Socialisme. Een sociale preek over 2 Cor. 8 : 14 en 15 in 1920 gehouden, Den Haag (De Pauw – eigen uitgeverij Van der Vaart Smit) 1941; dit is het eigen exemplaar van dr. H.W. van der Vaart Smit, met ingeplakte recensies

Moraliteitsverval, Haarlem (De Pauw) 1979
Geboorte-filosofie. Geboorte-theologie. God en de schepping,
 Helmond/Brugge 1979
 Dr. W. van Zoeterwoude, *De mens leeft drie keer*, Bussum (Van
 den Broek) 1956 (brochure, 48 pagina's).

DOOS 2

- 4 H.W. van der Vaart Smit, 'Vragen aangaande den H. Doop'. In
GTT 28(1927-1928)11.
 —, *Aangaande den Heiligen Doop*. Overdruk van een artikelen-
 reeks in het *GTT* (Aalten, 1928).
 —, 'Slotwoord over den H. Doop'. In *GTT* 30(1929-1930)1.
 —, 'Open brief aan de Kerkeraden der Gereformeerde Kerken
 in Nederland'. (1928)
 —, 'Prof. Ovink's jongste werk'. In *GTT* 30 (1929-1930)8.
 —, *Geest en Vorm, Een getuigenis*. Amsterdam, 1930.
 —, 'Uit het nachtgesprek' (preek plus Duitse vertaling). In *Me-
 nigerlei Genade* 19(1930)46.
 —, 'Bavinck's schriftbeschouwing in verband met de eerste
 hoofdstukken van Genesis'. (Overdruk uit) *Onder Eigen
 Vaandel* (1933).
 —, 'De dogmatische beteekenis van Dr. H. Bavinck' (kopie van
 artikel in *Vox Theologica* 8 (1936)2).
 —, (Boekbespreking van) Karl Barths, *De Levende God* (1937).
 —, 'Kerkelijk Taaleigen'. In *De nieuwe mens* 8(1957)10.
 —, 'Een monument voor de missionering'. In *Het Schild*
 34(1957)3.
 —, 'Causaliteit, Natuurwet, Wonder'. In *Aristo* 24(1957)1,2.
 —, 'Onsterfelijkheid'. In: *Aristo* 25(1957)3.
 —, 'Maria en de Protestantse opvattingen'. In *Aristo* 25
 (1957)7.
 —, 'De Jacobussen in het Nieuwe Testament'. In *Aristo*
 25(1957) 299-302.
 Abbé F. Gian, 'De kerk in Vietnam' (vertaald door H.W. van
 der Vaart Smit). In *Streven* (1955).
 —, 'De getuigen van Jehova'. Overdruk uit *Streven* 8 II (1955)
 11, 12.
 P. Schoonenberg, Boekbespreking van H.W. van der Vaart
 Smit's boek *Sola Scriptura*. In *Streven* (1956).

Publicaties op het gebied van de wijsbegeerte

- 5 H.W. van der Vaart Smit, *De school van Karl Barth en de Mar-
 burgsche Philosophie* (Zeist, 1929).
 H.Y. Groenewegen, 'De wijsgerige grondslag der dogma-
 tiek'. Boekbespreking van H.W. van der Vaart Smit's *De
 school van Karl Barth en de Marburgsche Philosophie*.
 In *Nieuw Theologisch Tijdschrift*, 3 (1929)
 H.W. van der Vaart Smit, Boekbespreking van Arthur Lieberts'
Die Geistige Krisis der Gegenwart. In *Stemmen des Tijds*
 (zj).
 6 H.W. van der Vaart Smit, 'Bento D'espinoza'. In *Stemmen des
 Tijds*, 21 (1932)

Spinoza. Redevoeringen bij Spinoza-herdenking (Haarlem, 1933).

Kennisgeving van namen van de nieuwe redactie van *Algemeen Nederlandsch Tijdschrift voor Wijsbegeerte* (zj)

- 7-8 Processtukken tegen H.W. van der Vaart Smit (1945-1973), L. de Jong (1971-1973) en J.J. Buskes (1970-1972) (vervolgt in inv. 9)

DOOS 3

- 9 Processtukken tegen H.W. van der Vaart Smit (1945-1973), L. de Jong (1971-1973) en J.J. Buskes (1970-1972) (vervolg van 7-8)
- 10-11 Stukken over de houding van H.W. van der Vaart Smit tijdens de Tweede Wereldoorlog, w.o. brieven van diverse mensen en een verslag van de Enquêtecommissie.
- 12 H.W. van der Vaart Smit, *Kamptoestanden 1944-'45-1948* (oorspronkelijk geschrift met de complete namen) (Haarlem, zj). *Kamptoestanden 1944/45-1948* (Duitse uitgave, Gronau i. Westfalen, 1952)
—, *Rechtvaardiging*, zp, 1963
—, *Justification*, zp, zj

DOOS 4

- 13-14 Documentatie over H.W. van der Vaart Smit, 1970-1980
Correspondentie met L. de Jong
Rehabilitatie
Interviews
- 15 Artikelen, krantenberichten, recensies over WO II-boeken van H.W. van der Vaart Smit, 1973-1980

DOOS 5

- 16 H.W. van der Vaart Smit, 'Rijksinstituut'. In: *Nederlands Juristenblad* 50 (1975)
—, 'Strafdossiers bijzondere rechtspraak'. In: *Nederlands Juristenblad* 47 (1972) (met naschrift van L. de Jong) artikel over L. de Jong. In *Elseviers Magazine* (1978)
—, 'Opvallende conclusies' (Boekbespreking van L. de Jong's *Het Koninkrijk der Nederlanden in WO II, deel 7*). In *De Wende* (1977).
—, 'In plaats van Bijltjesdag' (Boekbespreking van A.D. Belinfante's *In plaats van Bijltjesdag*). In *Nederlands Juristenblad* 54 (1979)
B.V.A. Röling, 'Het na-oorlogse gratiebeleid ten aanzien van politieke delinquenten'. In *Nederlands Juristenblad* 54 (1979)

Diversen

- 17 Brieven van H. Colijn, B. Janzen, prof. J. Schöler en L. Lindeboom
Na zestig jaren, Herdenking van het zestigjarig bestaan van de school met den Bijbel te Zuid-Beijerland. Zuid-Beyerland, 1925
Naar Florence en Rome, NCRV-reis 1-10 aug. 1933.
H.W. van der Vaart Smit, 'Over schaken'.
- 18 Boekbesprekingen van H.W. van der Vaart Smits *Geboren te Bethlehem*.
- 19 Correspondentie over H.W. van der Vaart Smits *Geboren te Bethlehem*.
- 20 **Aanvulling**
Brief Bureau Bevolking ca Gemeente Zoeterwoude personalia ouders van H.W. (van der Vaart) Smit
Briefkaart poststempel 8-11-07 pensioengrondslag van H.W. Smit, onderwijs te Neerbosch voor het jaar 1907
Fotokopie recensie H.W. Smit van dissertatie D.H.Th. Vollenhoven recensie verscheen in het *GTT*
Brief H.W. van der Vaart Smit, gedateerd 29 februari 1944 lijst van publicaties van van der Vaart Smit, opgesteld door hemzelf
Bibliografie H.W. van der Vaart Smit opgesteld door J. Ridderbos, gecorrigeerd door H.W. van der Vaart Smit
Bibliografie H.W. van der Vaart Smit opgesteld door J. Ridderbos
Overzicht van recensies van de dissertatie van H.W. Smit opgesteld door J. Ridderbos
Het Stadsblad
1-4-1970 interview met H.W. van der Vaart Smit
1-4-1970 reactie J.J. Buskes op bovengenoemd interview
Vrij Nederland
10-10-1970 rectificatie van artikel dat verscheen in *VN*, 28-3-1970
12-12-1970 ingezonden stuk over H.W. van der Vaart Smit
Het Parool ingezonden stuk van J.J. Buskes
Handgeschreven notities van H.W. van der Vaart Smit (uit 1982?)
Doorslagen van aantekeningen gemaakt door H.W. van der Vaart Smit
- Dagelijkse bulletins, nrs. 1078, 1080-1082 en stukken betreffende abonnee werving, 1934
1 omslag
Nb. Afkomstig van D. Smits, Vlaardingen.

Bij het archief aangetroffen boeken

- Bismarck-Denkwürdigkeiten, Aus seinen Briefen, Gedanken und Erinnerungen und sonstigen Kundgebungen* (Berlin, 1899).
- F.W. Kruse, *Het evangelie in Oostenrijk*. Vertaald door H.W. van der Vaart Smit (Den Haag, 1923).
- J.C. de Moor, Joh. Jansen, *Kerkenordening van De Gereformeerde Kerken in Nederland* (Wageningen, 1925).
- Kerkenordening van de Gereformeerde Kerken in Nederland* (Wageningen, zj).
- H.W. van der Vaart Smit, *De toekomst der Lagere School* (Amsterdam, 1925).
- Katholisches Feldgesangbuch* (Berlijn, zj).
- Deutscher Sang, Liederbuch für die turnende Schuljugend* (Berlijn, 1925-1926).
- De Wijsbegeerte in haar verhouding tot ons hoger onderwijs* (Haarlem, 1923).
- Preuszischer Choral, Deutscher Soldatenglaube in drei Jahrhunderten* (Berlijn, 1935).
- H.W. van der Vaart Smit, *De Deutsche Kerkstrijd* (Amsterdam, 1935).
- J. Feith, *Met de Belgische troepen door West-Vlaanderen* (Amsterdam, zj).
- H. Mann, A. Holitscher, L. Feuchtwanger enz., *Gegen die Phrase vom Jüdischen Schädling* (Praag, zj).
- A.H. de Hartog, H.W. van der Vaart Smit, *Groote denkers* (Baarn, zj)
- H.W. van der Vaart Smit, *Geboren te Bethlehem, Kerstmis, zoals het werkelijk was* (Roermond etc., 1964)
- H.W. van der Vaart Smit, *Wetenschappelijke kritiek op het geschiedwerk van Prof. dr. L. de Jong, Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog deel I* (Amsterdam, 1975)
- F. de Walle, *De oorlogsgeschiedenis* (Amsterdam, 1976)